

ALI JE RINIJEV KODEKS TUDI SLOVENSKI SLOVAR

Bezlajeve hipoteze, da so v Knjigi zdravilnih rastlin Benedikta Rinija (15. stol.) nekateri izrazi slovenski, in ne hrvaški čakavski, ni mogoče potrditi. Skoraj vse od nekaj čez dvajset besed oz. pisavno odraženih oblikoglasnih značilnosti, ki naj bi bile slovenske, je mogoče z enako ali večjo utemeljenostjo pripisati narečjem vzdolž hrvaškega obmorja, kolikor ne gre sploh za ne dovolj prepričljive razvozlave zapisov in etimologije.

F. Bezlaj's hypothesis that the 15th century herbal *Liber de simplicibus Benedicti Rinii* contains several botanical terms which are Slovene rather than Croatian (Cakavian) cannot be sufficiently vindicated. Almost all of the twenty odd lexical or (mor)phonological particulars which have been presumed to be Slovene can either be equally well or better explained by the dialects along the Croatian seashore or they must remain open to suspicion as insufficiently convincing etymologies or decipherments of the original spelling.

0 *Liber de simplicibus Benedicti Rinij medici et philosophi veneti, rokopis v Narodni knjižnici sv. Marka v Benetkah* (Mss. latini Cl. 6, N° 59; manoscritti marciiani 2548), je dobil svoje ime po nadpisu v verzalkah nad uvodnim delom. Uvodu v tem Rinijevem kodeksu (kakor se tudi imenuje) sledi abecedno kazalo strokovnih izrazov, ki bralca pošilja k zaporedno oštevilčenim podobam rastlin (kartam), na hrbtni strani katerih so v levem stolpcu grški (v latinici), latinski, arabski (v latinici), slovanski (*fclauonice*, v latinici), izjemoma tudi nemški in še bolj izjemoma še kateri (npr. »romane, calabrice, ytalice«) izrazi za upodobljeno rastlino, včasih tudi njen plod ali celo izdelek iz nje ipd. Pri nekaterih geslih ta ali oni od glavnih štirih jezikov manjka, zlasti slovanski; tudi zaporedje jezikov ni zmeraj enako in rubrika za posamezni jezik se lahko v istem geslu pojavlja po večkrat; nekateri pripisi so očitno iz poznejšega časa in najbrž od druge roke. Desni stolpec gesel je pisan razpravno (enciklopedični podatki). Z nekaterimi izrazi sega slovar prek rastlinskega imenja v strogem smislu, npr. z *Muca* 'moka', *Cruch* 'kruh', *Chelche* 'kolke (= otre, tulje)'. Slovarju dajejo — poleg njegove starosti ter številnosti in nezgoljevropškosti v njem uslovarjenih jezikov — posebno slovarskozgodovinsko vrednost kakovostne upodobitve rastlin (njih umetninskost je občudoval npr. znani angleški estet John Ruskin). — Na koncu kazala piše: *Explicit tabula libri de simplicibus plantarum nico lai rochabonella Co(r?)nicla nensis phisici*. To in še nekaj drugih stvari kaže, da je pravi avtor najbrž Nikola Rokabonela (Nicolò Roccabonella, rojen 1386 v Coneglianu, umrl 1459 v Benetkah), ki je med 1449 in 1453 živel v Zadru.

0.1 Za Slovence je Rinijev kodeks postal zanimiv, ko je Bezlaj pred dvajsetimi leti prvič namignil, da se zdi, da so v »najstarejšem rokopisu, ki upošteva južnoslovanska rastlinska imena .. in ga je leta 1415 napisal Benečan Rinij«, ta imena »čakavska in slovenska« (Bezlaj 1967: 151). Pozneje je Bezlaj v sodelovanju z V. Suerjem — kakor kaže, še zmeraj na podlagi drugotnih

virov¹ — v posebnem članku (Bezljaj-Suyer 1973/74)² skušal svojo hipotezo utemeljiti z razborom nekaj več kot dvajsetih izrazov oziroma oblikoglasnih, besedotvornih in podobnih značilnosti, ki bi utegnile biti prej slovenske kot hrvaške (čakavske). Pri tem je Bezljaj navedel med drugim Putančeve besede, da je Rinijev rokopis velik terminološki in hkrati prvi hrvaški slikovni slovar (Putanec 1962: 504); tako je bilo — najbrž nezavedno³ — implicirano, da se slovensko slovaropisje začinja prav z Rinijevim slovarjem, saj se začetek pisanja le-tega postavlja v leto 1415 (Minio 1952/53: 53), torej celo pred nastanek glos in glosarčka v Stiškem rokopisu.

0.2 Zanimivo je, da na Knjigo Benedikta Rinija delno spominja Ljubičev opis »debelejšega rokopisa s slovenskim izgovorom iz 15. stol.«, katerega lastni prepis je Ljubič, kakor sam trdi, zaupal Trdini, nakar se je izgubil.⁴ Fekonja (1886: 44) je, že po izidu Šulkovega Imenika bilja, javno pozival, ne »bi li nas g. Trdina znal o tém kaj поблиže izvestiti«. Ta rokopis pač ne more biti istoveten z Rinijevim; je pa ravno Ljubič iz Rinijevega prepisal vsa imena za Šulka in je potemtakem bržkone zaslužen tudi za bežni opis slovarskotehnične podobe, kakor ga daje Šulek: »Na svakom listu naslikana je prekrasno (per magistrum Andream Amadio, Venetum, pictorem sublimem) pojedina biljka, a na drugoj strani je opis biline i kako se zove arapski, grčki, latinski, hrvatski (sclavonice) i gdješto njemački (teutonice)« (Šulek 1879: XVIII). Šulek je v svoj Imenik rastlin sprejel večino Rinijevih slovanskih ustreznice in ni prav nič dvomil o njih hrvaškosti, čeprav je pripomnil, da nekaterim »neima više traga u današnjem hrvatskom jeziku, al jim nalazimo premce u jeziku češkom« (Šulek 1879: IV). Minio (1952/53: 55) je domneval, da so češki izrazi v Riniju od istega vira, kakor naj bi bili nemški: od zadržkega trgovca z zelišči in zdravili Johanna Reinhardta (sinú Hermanna R.) iz Aschaffenburga. Toda drugega dokaza, kot da je Nemčija »un paese vicino alla Boemia«, Minio ne navaja (poleg tega je Aschaffenburg blizu Frankfurta, torej ne ravno blizu Češke). Verjetno nobena od Rinijevih slovanskih ustreznice ni češka. A po mojem (Gjurin 1986: 375—6) tudi za njih slovenskost za zdaj ni trdnih dokazov: Bezljaj se je deloma opiral na drzno dekodiranje za-

¹ V knjižnici Oddelka za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani so zdaj dosegljive črno-bele fotokopije besedilnega dela in nekaterih podob Rinijevega kodeksa. Berljivost slovanskih izrazov je otežena ali onemogočena le na par mestih, pač pa je v glavnem zabrisana razlika v barvi oziroma svetlosti črnih (prvotnih in poznejših) zapisov.

² Kadar se v pričujočem članku sklicujem samo na stran brez omembe avtorja in letnice, je mišljen prav ta članek Bezljaja in Suyerja.

³ Bezljaj niti enkrat ne uporabi besede *slovar*, ampak imenuje Rinijevo delo le *rokopis*, *kodeks* ali *herbarij*.

⁴ »U knjižnici sv. Marka u Mletcih nalazi se poveći rukopis iz XV. stol. slovenskim izgovorom napisan, i isto onako latinskimi pismeni. Taj rukopis prepisah još g. 1859, a kašnje moj prepis uz prošnju povierih momu onda prijatelju i kolegi Prof. Trdini u Rieci; no taj prepis neznam kako propade. Kašnje višeputa baveć se u Mletcih zapitah u Marciani, da mi onaj stari rukopis pokažu, ali nemogoh ga se više doćepati. Ondašnji knjižničar ili bolestan ili odsutan; podknjižničar, surov, izpričavao se, da o njem ni nezna; pristav grof Soranzo, udvornik do mire, uloži sve sile, da ga iznadje, no u službi nov, sav trud mu u bah. Jedini, koi se je mojoj želji mogao te po svom zvanju morao odazvati bješe ondašnji pisar Lorenzi, ali ta kukavica voli ono vrieme službeno, za koje plaću vuće, potrošiti na prepisivanja za novac.« (Ljubič 1864: 545.)

pisov in etimologiziranje tako dobljenega, še več pa na prvine, ki se dajo enako dobro ali bolje razlagati z narečji vzdolž hrvaškega obmorja.

1 V Rinijevi besedi *Scrifalça*, po Šulku *skrižalica*, vidi Bezljaj »verjetno genitiv **krželjca*«, kar »ne more biti nič drugega kot današnje slovensko *kržič*, *kržeč*, *kržič*, *krišič*, *keršec* itd.« (Bezljaj-Suyer 1973/74: 190).² Toda Šulek (1879) ima iz več virov od Senja do Dubrovnika potrjeni pomensko ustrezni obliki *skrižalina*, *skržalina* ter od drugod s srbohrvaškega govornega področja še druge oblike s *s*. Bezljaj sicer izvornika (tj. fotokopij) v času pisanja ni imel v rokah, toda že na podlagi prepisov pri de Toniju (1919: 190—279, 1925: 275—398, 1925: 123—176, zlasti pa Indice alfabetico 206—264) je razvidno, da pri Riniju ni podobnih zapisov z nemim *s*.

2 Zapis *Velcoftini ulafi* naj bi morda bil **velhot'ini vlasi* iz **velhot* 'Venera', narejeno (tip *velmoža*) iz *hot* 'priležnica, (cerkvenoslovansko) *sla*' (str. 191; Bezljaj 1976: 200). Pri Riniju je ta izraz v predzadnji vrstici 264. gesla, pod njo je še *prapraça mala*. Više je med grškimi ustreznici tudi *Adia(n)-tum*, kar pravzaprav pomeni 'neomóčen' (Webster 1976: 26), vendar v smeri **plōgōkō* (prim. pri Pleteršniku *volgāk*, *vólhak*, *volhkōst*) zapisa *Velcoftini* pač ne kaže razvozlavati, kljub občasnemu Rinijevemu *-el-* (že Bezljaj, str. 189, je opozoril na *telfticoren* in *Chelche*). Pri predpostavki, da je *Vel-* (ali morda *vel-* — med nekaterimi velikimi in malimi črkami je v tedanjem pisanju težko razlikovati) pravzaprav latinski *vel* 'ali', pritegnjen pomotoma k desno od njega stoječi sopomenki iz niza slovanskih izrazov v kaki starejši pisni predlogi⁵ (prim., da se v geslu navaja pod spornim izrazom še sopomenka *prapraça mala*), je mogoče v preostanku *coftini* videti npr. tudi obliko *gospini* (*vlasi*), ki v vseh pogledih ustreza sopomenki *gospin vlas* (Šulek jo navaja iz Stullijevega Rjecsoslōxja, izšlega v Dubrovniku 1806), pomensko pa npr. slovenski sopomenki *lasci device Marije*. Resda bi bilo v takem prepisu sumljivo veliko napak, toda tudi Bezlajevga *l* pisava *ft* ne upravičuje, in dejstvo je, da nekaj zapisov pri Riniju je skvarjenih.⁶

2.1 Bezljaj je sam napisal (str. 191), da »bo šele analiza grafike v originalu pokazala, če je [njegova] vabljava domneva upravičena«. S *ft* se *ć* (*Velcoftini*) v Riniju sicer ne zapisuje. S *ti* je zapisan vsaj enkrat v *Jagnetie zeglie* (= janjeće), in sicer gotovo od mlajše roke. Praviloma se piše s *ch*: *Schyreniča bela*, *Schienze pitomi*, *Schyr pitomi/diviy*, *Bliufsch*, *Tofch* (= vse *šč*), *Brochy pitomi*, *lechya* in *Lecha vodena*, *Chnegich* (= *knegič* od *knego* ali pa *knežič*, gl. Skok 1972: 109), *ochyas* itd. Res imamo poleg *Schyr* tudi *Stir congchi*,

⁵ Prim. pri Bezljaju: »Tudi slovanska imena dajo slutiti, da so bila vsaj deloma prepisana iz starejših beneških predlog. Drugače bi si težko razložili, da najdemo npr. med arabskimi sinonimi za Tanacetum vulgare obliko *Sebenich* .. Samo skrben in natančen semitološki pregled arabskega gradiva pri Riniju bi pokazal, ali je primer *Sebenich* osamljen. Tudi za Dictamnus albus, ki se danes imenuje slovensko *jesenik*, *jesenek* in sbh. *jesenak*, .. je kasnejši pripis med arabskimi imeni *jasena*, *jaseni*« (str. 187—8). *Sebenik*, če je tako brati, je res naveden med arabskimi ustreznici, *lafena* in *lefeni* pa sta jasno označena s *ʃclauonice*, a ju je de Toni (1923: 349) pomotoma priključil k arabskim ustreznici, ki stoje nad slovanskima.

⁶ Že Šulek je tožil, da »se jedva domišljaš, kako da jih pročitaš« in da jih nekaj ni »nikako umio odgonetnuti« (Šulek 1879: XVIII, IV). Vendar je nekaj zgledov, s katerimi Šulek potrjuje to skrivnostnost, v resnici zapisanih povsem sistemsko, npr. *Ermang* (rmanj) in *Tučang diuy*: v izglasju je pri Riniju *-nj* zapisan z istima črkama kot sredi besede, le da stojita v obrnjenem zaporedju (prim. *Copitgnac gorfchi*); tako tudi *-lj*: *Çulğ beli* (= žulj), proti *Ripagl* (ripalj) od poznejše roke.

toda to sta oblikoglasni, ne zgolj pisni različici. Prav izjemoma je *ć* pisan s samim *c* (oz. *cy = c(i)*: *Scyençi morfchi*, konec prve in začetek druge besede sta slabo vidna, toda *Scy-* je razločno). V nekaj besedah na *-ić* je *ć* zapisan s *ç*, če drži Šulkovo branje: *Bofuriç*, *Sicaviç*, *Pachyç*, *Sançumiç* (*Sançuniç?*); ker Šulek za te besede nima potrdila od drugod, jih je mogoče razlagati tudi drugače, zlasti ker ima Rinij (poleg *Chnegich*) npr. tudi *Sicaviça bela* in *Pachyçe* (= sikavica, pačice), pri čemer je glas *c* zapisan z regularnim znamenjem zanj v c-jevski priponi (gl. § 3.1.2). Skok (1971: 180) navaja *božurica* 'svinja, ki se kolje o božiču'. Manj nam pomaga običajna dalmatinska oblika *božurak*, čeprav pomeni isto kot **božurić*: pri Riniju sicer izglasni *-k* je izjemoma zapisan tudi s *ç* (*lišgnaç* 'lešnik'), toda moti to, da bi bil *a* zapisan z *i*, prim. vendarle § 4.3 in § 3.1.7. Pri *Pachyç* moti tudi to, da bi bil isti glas (pačić) v isti besedi različno zapisan. Nasprotno pri *Sançumiç* (sansumić) črka *ç* za različna glasa manj moti, ker je tudi sicer podobno obremenjena v tipu *Svonçaç* (zvončac) in npr. hapaksu *Çubconçchi* (zub konjski). Prim. §§ 3.1.5—6.

3—4 Pri oblikah *Driuo/Drieuo* 'drevo', *Orich* 'oreh', in »opozicij[i] *divji* proti *pitom* ‚cultus‘, kar navaja Pleteršnik za slovensko Istro«, Bezljaj pripominja, da »nikoli ne bomo mogli z gotovostjo vedeti, iz katerega jezikovnega okoliša so bile prevzete« (str. 190).⁷ Tudi oblike »*vulch* .. ali *podsolnaç* .. so v tistem času seveda bile mogoče tudi še v Dalmaciji« (str. 189). In če »je ime *očun* ohranjeno v slovenščini, je bilo seveda pred pol tisočletja lahko znano tudi dalje na jugu« (prav tam).⁸ Takih primerov je pri Bezljaju še nekaj:

⁷ Ta citat se začne: »Pri vseh teh oblikah nikoli ne bomo mogli ...«. Ni jasno, na katere vse oblike iz dotlejšnjega razpravljanja se nanaša; npr. ali tudi na *ut* 'od' (*Drieuo ut cetrun/narance*), kjer Bezljaj pripominja, da je ta »redukcija enklitike .. sumljiva za čakavščino«; ali tudi na zveze *Vulçge iabolcha oble/vele*, ki »govore za slovensko izgubljanje neutra, ki je zaradi današnje razširjenosti nastopilo verjetno že zgodaj«; itd.

⁸ Pri Riniju je v geslu 14 *Lochyon* popravljeno v *Lochyon*, če smemo zaupati de Toniju (po fotokopiji sodeč, bi bilo prej obratno: *v* in *o*): »*Lochyon* herba [lokjon] [corretto in *lochyun*] ...« (de Toni 1919: 202, oglati oklepaji njegov). De Toni si *lokjon* razlaga iz *lok* 'česen' (!: »aglio«) in v opombi dodaja: razen če gre za napačen prepis besede *ochyon*, kakor bi kazala poprava v *lochyun*, ki približuje »il nome dello zafferano a quello del colchico (*ochun* a c. 35 b), che in questo codice è chiamato tedescamente zafferano selvatico«. Tudi pri »karti 35 b« ima de Toni napačni prepis *Ochun*; pri Riniju je dejansko *Ochyon* (geslo 36), in ta zapis Šulek pod geslom *Očun* pravilno citira, le namesto velike začetnice ima malo, na str. XVIII pa citira med neuganjivimi primeri *lochyon* (torej *v* in *o* v zaporedju, namesto prekrivno!), pri tem pa tudi že ugiba: »ako nije očun .., jer je .. nalik na *crocus*«. Bezljaj je to napačno citiral: »Pri Šulekovem *ochyun* ‚Colchicum‘ .. namesto *ochun* prvi de Toni .., da je Šulek skombiniral to iz dveh imen. Za *Crocus sativus* je slovensko ime *lochyon*, korigirano že pri Riniju v *lochyun*, kar Šulek sploh ne navede« (str. 188). Po Bezljaju nas poleg *kačun*, *močunec* in drugih slovanskih oblik tudi »**ločun* ne preseneča; izolirana arhaična beseda se je naslonila na katerokoli bolj domačo osnovo« (prav tam: 185, 189). Mogoče in verjetno; toda v geslu 438 najdemo pri Riniju *Lanchyel*, kar de Toni (1925: 162) razvozlava v *ankiel*; *ankiel* navaja Šulek ne iz Rinija, marveč iz drugih dalmatinskih virov, medtem ko Rinijevo obliko, napačno prepisano kot *zanchyel*, navaja pod *Zankiel* brez sopotrditev od drugod, sklicujoč se na poljsko *žankiel*, zaradi česar ima v kazalu pod *Rhus Cotinus* ne *zankiel*, ampak *žankiel*. Tu imamo očitno (pri Riniju) enak nepričakovani vzglasni *l* pred samoglasnikom kakor v *ločun*. Da ne gre za italijanski spolnik, zmotno vzet za del slovanske besede?

3.1 Tako je npr. na splošno lahko res, da »Benečan 15. stol. ne bi bral . . cerna . . kot crna, ampak prej černa« (str. 190), toda kaj, ko je ravno črn tudi čakavsko (in kajkavsko) (Skok 1971: 277). Tudi ni čisto res, da v *Libru de simplicibus* »[s]edij pod c nima nobene posebne fonetične vrednosti; pri Riniju je tudi *Cemericca*« (prav tam). Ne povsem izčrpna razčlemba kaže, da znanjuje *ç* naslednje:

3.1.1 Praviloma glas *č*, in sicer: a) ne pred samoglasnikom, izvzemši besedo *cvij(e)t* ter priponi *-ac/-ec* in, redko, *-ak*: *Çrifgna*; *luçcha*, *Conoplicha hotoçcha*, *hotoçchi paprut*, *Otoçcha paprat*, *Smriçche*, sem moramo šteti tudi *Volçy bob*, prim. *Vulçge iabolcha oble/vele*, in morda tudi *Ofça (pifdiça)*, če je to *ovčja pizdica*, kar se zdi verjetnejše od de Toniijeve (1923: 294) domneve *ovcija pještica* (Šulek je izraz izpustil), je pa seveda lahko tudi *ovča*; *Coromaç flatchi* (izjemoma podvojeno: *coromaçç*), *Smriç (glušaç)*, (*Çvit*) *fmriç*; b) pred zadnjim samoglasnikom, vštevši položaj pred zastopnikom jera/jora v obrazilu *-ac/-ec* in izvzemši obrazilo *-(i)ca*: *Maçur*, *Spinaça*, *Gufomaça*, *naranja*, *Tuçang*, *Melēnçane*; *-çac/-çec*: *Lubçaç (diviy)* dvakrat, *Svonçaç*, *Cameniaça*, *Sçoçeç*.⁹

3.1.2 Glas *c* v omenjenih c-jevskih priponskih obrazilih, prim. poleg že navedenega: *Odfenaç*, *Sminaç*, (*Smriç*) *glušaç*, *Podfolnaç* dvakrat, *Jefinaç*, *Rugnaçaç*, *Treputaç* in *Triputeç*, *Sulçeç*; *malatraviça*, *Digniça*, *Lipaviça*, (*Broscva*) *glauatiça*, *Pafuiça vel pasq(ui)ça*, *Sulteniça*, *Stercauiça*, *Bocviça (vodena in uela)*, *puchauiça*; *prapraça (mala)*, *Prapatça*; tako tudi v stranskih sklonih teh besed, torej tudi pred sprednjimi samoglasniki: *Prestaçi*, *Scyençi morschi*, *Pachyçe*, *Jauorniçe*, *Micuniçe*, *Slive modriçe*, *Soch od pfe-niçe*, toda pomotoma *gliubice*;¹⁰ zunaj teh obrazil pa redno v besedi *cvij(e)t: çuit*, *Çvit (fmriç)*, *Çviet ot sipca* (de Toni napačno *Vret od šipka*), enkrat pomotoma *Pervi cvit*.¹¹

3.1.3 Glas *ć* v samo (?) štirih besedah na *-ić*, če drži Šulkovo branje: *Bofuriç*, *Sicaviç*, *Pachyç*, *Sançumiç (Sançuniç?)* — gl. tu § 2.1.

3.1.4 Glas *ž* samo (?) dvakrat: poleg *Çulğ beli*¹² še *çelud* (nad *ç* je morda še črtica?) kot poznejši pripis ali morda prepis starejšega *Xelud* v istem geslu (prim. *baxouina* za *bažovina*): črka *x* je bila v takratnem rokopisu podobna črki *ç*, če je bila ta bolj hitro, manj pazljivo pisana.

3.1.5 Glas *z* izjemoma v besedi *baç* 'bezeg' (prim naše krajevno ime *Bazovica*) in v vzglasju zveze *Çubconçchi* (= zub konjski);¹³ Šulek vidi tudi v *Terst od çachara* 'sladkorni trs' glas *z*, toda tu bi bil mogoč tudi glas *c* (kar bi dalo v bistvu regularen zapis) ali *dz*, ali celo *s*.

⁹ Pri Riniju je res nekaj oblik z *-eç*, ne pa tudi »celo *Sçoçeç*«, kar ima Bezljaj (str. 191) od de Tonija (1923: 321, oz. *Sçoç* v 1925: 254): Rinijevo geslo 240 ima dejansko *Sçoçeç* ali pa, manj verjetno, celo *Sçoçaç* (fotokopija na tem mestu ni čista), in tudi v geslu 54 je *Sçoçeç* (kot pri de Toniju 1919: 226).

¹⁰ V geslu 217; vendar (od poznejše roke) *gliubiça bila*, *gliubiça futa* v geslih 56 in 57.

¹¹ Po drugi strani je enkrat *Çafaran diviy* (geslo 15), pri Šulku brano *cafran*, toda prim. pri Šulku iz hrvaškoobmorskih virov *čafran* poleg *cafran*.

¹² »Če primerjamo branje *Çulğ beli* (žulj?) pri de Toniju, *culğ beli* pri Šuleku, mu [sc. Šulku] lahko očitamo vsaj površnost« (str. 188) — kot nalašč tu je Bezljaju menda ponagajal tiskarski skrat: de Toni (1919: 224) ima pravilno po Riniju *Çulğ*, in tudi Šulek je izpustil le sedij: *culğ*. Prim. tu op. 6.

¹³ De Toni (1919: 259) napačno piše in bere *Çubcon conchi* oz. *zubkon konjski*. V Riniju je na robu še »pjasnilo«: *Zub cōgſchi*. Oblika črke *-i* v *Çubconçchi* je čudna.

3.1.6 Glas *s* zaznamuje črka *ç* namreč, kot rečeno, pri *Çubconçchi* in *Sançumiç*, poleg tega pa še v *Sançun/Sançon* — pri Šulku *sansun*, toda »ne zna se gdje se tako govori« (Skok 1973: 201) — in *Çlenovitaç* (Sulek: slanovitac).

3.1.7 Glas *k* po pomoti (namesto črke *c* brez sedija¹⁴) enkrat v *Boçviça* /*stridna* ob siceršnjem rednem *bocviça* in že v istem geslu tudi *buchviça* (in *ch* za *k* je zelo običajen¹⁵) in enkrat v *liçnaç* 'lešnik' (prim. *Lisca* 'leska') ob dejstvu, da bi v množini **liçnaçi* šlo za glas *c*. Včasih se zdi še kak *-aç* mogoče brati kot *-ak* (*Serpaç*, *Vriçaç*), vendar nas zunanji razlogi bolj ali manj močno vračajo k branju *-ac*. Pri *Greço feme* (ali *Grçço?*) gre verjetno za pomoto namesto *Gerçco*, pod vplivom latinskega *grece*, ki stoji redno pri grških ustreznih.

3.2 Očitno je torej, da črka *ç* razen v redkih izjemah zaznamuje oba trda nezveneča zlitnika. Oba — ali pa edinega (cakavizem).¹⁶ V obeh primerih je malo verjetno, da ne bi potem veljala enaka nevtralizacija tudi pred sprednjimi samoglasniki¹⁷ (in Bezljaj je morda mislil zgolj na ta položaj oziroma na to, da sedij pod *c* nima vrednosti glede *ç*-ja proti *c*-ju, ne pa obeh proti *k*-ju). Stanje je tam tako:

3.2.1 Pri besedi 'rdeč'¹⁸ je enkrat *ç* (*Mach çerlyeni* 'rdeči mak'),¹⁹ vsaj štirikrat pa *c* (*Sandali cerlyeni*, *Rofa cerlyena*, *viole cęgliene*, *Cerlena meta*).

3.2.2 Pri *çemerika* imamo trikrat *ç* (*Çemericha cerna*, *çemeriche bele*, *Gorşchy çemerica*) in dvakrat *c* (*Cemerica polina mala* in *uela*; tu je čudno zapisano tudi *poljna*: z *-li-*).

3.2.3 V besedi za 'črn' je zmeraj črka *c* (*papar cerni*, *Çemerica cerna*).

3.2.4 *ç* imamo še v tipu *Sulçeç* in v: *Pafie mliçe*, *ffençiuo selje*, *Çeçunca*, *ciçeçh*, *ceuçeçh*, *Pçeligna metta*, *Gorçica*, *Toriçica*. (Pri *Toriçica* (toričica) bi ob

¹⁴ Črka *c* je glas *k* ne pred sprednjimi samoglasniki: *Cofiach*, *Conoplica hotoçha*, *lochya*, *drievio ut Tcugne*, *Broçvøa glauatiça*, *Sipac*, *Drienac*, *Schyavilyac*, *Bafelac* (tako Sulek, de Toni napačno *-ch*), *Muca 'moka'* (Sulek ni sprejel), *Planica*. Izjemoma imamo tako pisan glas *k* tudi pred sprednjimi samoglasniki, bolje rečeno: dvakrat pred odrazom za zlogotvorni *r* (*ceruauaç*, *Dracugna ceru* — obakrat gre za drugačno, poznejšo pisavo, kar kažete s svojo drugačno obliko veliki *A* besede *Aut*, ki stoji pred *ceruauaç*, in veliki *D* pri *Dracugna*), enkrat pa je pomotoma izpuščen *h* (*Rufopařmorçci*). Dvočrkje *ch* razen glasu *ç* zaznamuje namreč tudi glas *k*: *Iasich cafli*, *Gorcha meta*, *curiach*, *Indich*, *Chiffeliça*, *Crusche*, *Tchugna* (poleg *ut Tcugne*), *zab cõgfchi* (= konjski), *Pelin morşchi*, *derua Iabucha*. *Ch* je pogosto tudi *h*: *Petechovøa noga*, *Cruch*, *Chmel*, *Crehen* s popravkom v *Chrehen* (*kren*: *hren* ?), *chraft*, *Orich*, *orhic* (lapsus) *od indie*, *Vcho*. Prim. *Grach lofegnach* (drugi *ch* je *k*). Nasprotno je glas *h* zapisan s *c* zelo redko: *Gracor*, *Selye pocoda* (?), morda *Cvoost* (toda Sulek bere — in Skok sprejema — kot *kvost*). Izjemoma je glas *k* zapisan še drugače (s črko *k*, ali z *x* pri *Alexander*, ali s *q* pri *Rotqua*).

¹⁵ Gl. op. 14. Če je res *Ofelp(er)dch* (s prečrtanim *p* kot okrajšavo za *per*) brati *-prdac*, potem *ch* vsaj enkrat odraža tudi glas *c*.

¹⁶ Prim.: »Beneške grafične substitucije so zelo nedosledne in ne dopuščajo nobene gotovosti pri razlikovanju *c* in *ç*« (str. 190).

¹⁷ V vsakem primeru imamo takšno nevtralizacijo v stranskih sklonih, ko se tja prenaša *ç* iz imenovalnika: *Drievio ut narançe* (= *ç*) proti *Soch od pfeņice* (= *c*).

¹⁸ »Pri Riniju je za 'rdeč' dosledno rabljena oblika *çerlèn* .. Pri Trubarju imamo *zherlen*, pri Megiserju *zherlèn*« (str. 190). Vendar gre pri Riniju skoraj gotovo za *çrljen*. Prim. tudi, da je v Registru Biblije (Dalmatin 1584: Cc iiij) *zherlènu* v slovensko-bezjaškem stolpcu, medtem ko je hrvaško-istrsko-dalmatinsko-kraški stolpec pri geslu *Èrdèzhe* prazen.

¹⁹ Bezljaj (str. 190) ima napačno *Mach cerlyeni*.

Toriča mala in *velica* (torica) lahko pomislili na zmotno podvojitvev pri prepisovanju: *Torič(i)ča*.)

3.2.5 Črko *c* imamo še v *Baselcena meta* (Šulek je bral *baselčena*, prav pa bo *baselčeva*, kakor ima Skok 1971: 116), *Macinač* in *Vodeni macinač*, *Ceperli*, *ceučech*, *cičech*, *Miffeciuo zeglie*, *Trava od ceruarof*, *Cincibar*, *luc cefan* 'česen', *Cicevarda coriena*, *Cefuina*, *ceflica*, *Cetron*, *Driueo ut cetrun*, *Cefulja*. V več teh primerih bi bilo pač mogoče videti tudi glas *c*, kakor ga naj bi imeli v *Iutrocel*. Šulek sicer povsod bere *č*, tako tudi pri *Ancipres* in *Cerfol*, čeprav sam navaja iz dalmatinskega vira tudi *cerfolj*, Skok (1971: 56) pa navaja *ancipres/ancipreš* za Istro, in podobno bi našli *citrun* itd.²⁰

3.3 Kolikor bi torej vseeno tvegali in se oprli na pisavo v Riniju, bi prej rekli, da je v zapisih tipa *cerlyen* in *cern* treba videti glas *c*. Seveda je bolj zanesljiva »obratna« trditev: v *ç* pred sprednjimi samoglasniki ni mogoče videti glasu *c*, razen kolikor gre za cakavizem, ali morda v posameznih izjemah (*Mach çerlyeni*), in seveda ko je *ç* v priponi (§ 3.1.2—3) in sprednji samoglasnik v končnici.

4.1 Bezljaj (str. 192) opozarja, da »uporablja Rinij vedno *meta* in nikoli *metva*«, da je *metvica* v slovenščini znano le na severovzhodu, nasprotno pa je na »srbohrvaškem ozemlju . . razširjeno *metva*«, *meta* pa »samo sporadično«. Toda po Skoku (1972: 415) je oblike brez *-v-* najti ravno na otokih (Rab, Cres) in v Istri, Šulek pa navaja *Meta pisana* iz gradiva dalmatinskega zeliščarja di Visianija, ki je črpal iz rokopisa Bartulovića iz Makarske, iz herbarija (»ex parvulo herbario«) Barbierija iz Trogirja in iz Stullijevega slovarja (Dubrovnik). — Podobno je z opozorilom, da »Rinij uporablja v pomenu ‚herba‘ dosledno *zelje* . . Samo v pomenu ‚herba‘ pozna *fele* Megiser . ., pri Gutschmannu . . je to še stranski pomen. Za srbohrvaščino poznata ta pomen samo Belosteneč in Stulić. Vendar je med današnjimi ljudskimi fitonimi izpričano več z *zelje* sestavljenih imen kakor v srbohrvaščini« (str. 191). K temu je treba pripomniti, da ima Šulek za hrvaško obmorje izpričanih kup rastlinskih imen z *zelje*. Npr. za *zelje tatarsko* navaja kot vire »ljekar[a] samostana Franjevacah v Dubrovniku« Kuzmića in dubrovniška zdravnika Aquilo in Buća (poleg Stullija); za *zelje veliko* navaja iste tri vire in še rokopis Pizzellija (dubrovniškega ljudskega zdravnika), v katerem se nazivi »prilicno slažu s onimi što jih ima u drugih dalmatinskih ljekarušah«, pa Durantejev Herbario z obrobniimi hrvaškimi glosami iz frančiškanskega samostana v Visovcu v Dalmaciji, pa še Lamblov »popis hrvatskih imenah dalmatinskoga bilja . . najpače na otocih dalmatinskih«; za *zelje vjetrnje* (*vitrnje*) navaja poleg Kuzmića, Pizzellija in Aquile-Buća še obrobne glose v italijanski botanični knjigi, »što ju je imao samostan isusovacah u Dubrovniku«; za *zelje volujsko* (prim. *volvi faich* = *voluj jazik*²¹ v Riniju) navaja hrvaške pripise pod slikami rastlin v neki knjigi knjižnice samostana v Visovcu; za *zelje zmajno* navaja dalmatinskega di Visianija; za *zelje željudovo* navaja v Zadru izšlo knjigo splitskega profesorja Pettra, ki je po lastni izjavi črpal iz di Visianija, iz nekega (očitno Stullijevega) slovarja in od »der Einwohner«; za *zelje že-*

²⁰ Samo pisno je črka *c* za glas *č* pred sprednjim samoglasnikom v *mliciach*, *Meta macia*, *Macia meta*; v takih primerih zastopa *i* glas *j*. Prim. sicer *Vulçge* (*Volçge?*) *iabolcha* in *Ofça pifdiça* (kar je pa najbrž *ovča*).

²¹ Tu ni pomote v zapisu: Skok (1971: 781) navaja metatetični »zajik (Buzet — Sovinjsko polje)«, Šulek pa npr. *za(j)ik* z dalmatinskih otokov, *pasji zajik* s Cresa.

lučno navaja Bartulovića iz Makarske — itd. itn. skoraj od gesla do gesla. Kar pa se tiče izrazov z *zelje*, ki jih Bezljaj citira iz Rinija, kaže primerjava s Šulkom tole: *Smerdechye selje* in *Iarabigne zeglie* nista potrjena od drugod v istem pomenu, pač pa se navajata za slednjega sopomenki *jarebinjak* in *jarebinje seme*, med drugim iz Kuzmića in Pizzellija; podobno se za *ffenciuo selje* navaja v istem pomenu *ošencivec* iz Istre in Lambla ter *Ušenciovac* iz Lambla in Sabljarja (slednji je največ zbiral po Dalmaciji in Istri); za *Stivanfco selie* se najde v istem pomenu *zelje ivanje* (Aquila-Buč, Kuzmić, Dubrovnik), *ivanje zelje* (Pizzelli, Bartulović, Dubrovnik, Sabljar) in *zelje ivanj-sko* (di Visiani in Vodopičev nabor flore »južne Dalmacije«); (*glavoboglnu zeglie* ima sopomenko *glavobolja* iz gradiva, zbranega v Karlovcu in Virovitičici); *Belo selje* je samo iz Rinija, toda *zelje bielo* in *bilo* v istem pomenu imata tudi dalmatinske vire. Vsaj pet nazivov je potrjenih v Rinijevi obliki in pomenu: *Iagnetie zeglie* je med hrvaškimi imeni, »koje je izpisao franjevac Anselmo de Canali iz staroga herbarija .. ljekar[a] Fr. Kussicza«; *Petrouo felie* ima Stulli; *Miffeciuo zeglie*²² imajo (z. *misečno*) Pizzelli, Aquila-Buč, Vodopič in di Visiani; *Strafno selje uela* ima v istem pomenu Bartulović, povrh pa je sopomenka *strašno zelje* npr. v pripisih dveh knjig v frančiškanskih samostanih v Visovcu oz. Senju in menda tudi v Danilovem (Zadar) gradivu, kamor je prišla najbrž iz »starije biljaruše .. iz Makarske«; *Ranno selye* ima Šulek potrjeno iz Istre. Brez potrditve ostaneta le čudno *Selye pocoda* in tudi čudno *Vridofno felie*.

4.1.1 Vridofno felie bere Šulek kot *vridovno*. Bezljaj (str. 191) pravi, da »je mogoče dvomiti v Šulekovo branje« in navaja sam po sebi pripricljivi argument, da gre za slovenski kalk (*britofno zelje*) izpričanega nemškega *Kirchhofsblume*: opre se na občno ime *britih* < *britof* 'ograjnjen prostor pri cerkvi', ohranjeno na Krasu, kjer so zgoščena krajevna imena *Britof*, italijansko *Centa 'pas'*.²³ A če primerjamo pri Riniju v geslu 273 kar dvakrat zapisano *Mertofnica*, moramo brati pač *f* za *v*, saj je *mrtovnica* potrjena še od drugod pri Skoku (1972: 471), prav tam *mrtova* (prehod v *u*-jevsko sklanjatev) z lokacijo »Sinj, Vranjic«.²⁴ Tudi *Nifnica* (geslo 250) bi težko brali drugače kot *nivnica* (Šulek dopušča tudi *niznica*, ker ima iz Rinija prepisano »nisničica ali nifnica« v slovarskem delu, v uvodu pa tudi »nifuica (metvica)«, česar v geslu *metvica* ni sprejel). Sicer pa Bezljaj ves čas napačno piše *vritofno*, česar nimata ne Šulek ne de Toni, ampak oba *d* namesto *t*, kakor Rinij (pač pa Šulek dodaja: »i.[li] felce«, ker je Rinijev *i* tu res bolj zakrivljen). — *Fritna meta* je po Bezljaju (str. 192) »treba po vsej verjetnosti brati *Britna* in pridevnikov tipa **britónŕ* namesto **britókŕ* je v slovenskih zahodnih narečjih izredno veliko«. Tu naj bi torej kot *b* brali črko *f* (in ne črko *v* kakor zgoraj). Res bi

²² Bezljaj ima *Missecino* po de Toniju in Šulku. Vendar se mi zdi *u* razločen, če primerjam *u* in *n* v *Sclauonice*, ki stoji poleg te besedne zveze in je od iste roke.

²³ Krajevni leksikon Slovenije izkazuje npr. tudi *Brit(i)h*, *Briteh*, Atlas Slovenije pa več zaselkov *Britof* v jugovzhodni Sloveniji. Glede zunaj tega ozemlja stoječega *Britofa* na Gorenjskem prim. Bezljaj (1976: 45): »tpn. *Britof*, it. *Centa* .., toda *Britof* pri Kranju v 15. st. Na *Milech*«.

²⁴ Tu Skok primerja »slov.[ensko] *mrtovje* ‚Myrtenwald‘, neologizam?«, ne da bi povedal, od kod ima. Cigale (1860: 1027) navaja pod *Mirtenwald* poleg *mirtov gojzd* tudi *mirtovje* z *i*, za njim Pleteršnik *mirtovje* z ustreznico *Myrtenwald* (z *y*). Skok ima torej od Pleteršnika, a napačno (tudi v popravkih v Skok 1974 nepopravljeno).

britna meta s stališča slovenščine ustrežalo za pomen 'vrtič (Tanacetum vulgare)', zaradi grenke substance tanacetina. (Prim. *Gorcha meta* (Rinij 270) za drugo rastlino.) Toda zares izpričano imamo samo *briden* z *-d-*, to pa pozna tudi srbohrvaščina. Šulek je dekodiral *sritna* in uvrstil pod *Meta sridnja*, morda delno na podlagi latinskih Rinijevih ustreznice *Matricaria media* in *he[r]ba f(anct)æ marie* (*herba f(an)cte marie* ima namreč Rinij tudi kot ustreznico h *caloper*). Tudi Šulek je torej bral *-t-* kot *d*.²⁵ Če tako branje dopustimo (npr. kot piščevo pomoto), hkrati pa »dosledno«²⁶ vztrajamo pri branju *f-* ja kot *v*,²⁶ dobimo *ovidna meta*, in če sopomenka *Pifana meta*, ki je v Riniju v istem geslu št. 271 zapisana tik nad *Fritna meta*, res »zasluži pozornost zaradi verjetnosti pomena 'huda, zla', ohranjenega v slovenščini«²⁷ (str. 192), potem se *pisana* in *ovidna* pomensko nekako ujmeta (prim. slovensko *ored*, srbohrvaško *vrjed* '(po)škod(b)a'). De Toni (1923: 340) je bral *oritna* in zato zmotno zatrdil, da je to Šulek klasificiral kot 'konjska meta (*Mentha crispa*)', kajti Šulek s tem pomenom navaja *Meta vrtna* iz Murkovega slovarja. Za t. i. zlogotvorni *r* bi bila pisava *-ri-* pri Riniju nenavadna, toda vsaj kar zadeva črko za samoglasniški del postavljeno za *r*, se primeri najdejo: *Tren arbor* proti *Ternulye fructus* (oboje v istem geslu št. 192).²⁷ Sicer pa navaja Šulek *Gori-guzica polska* 'kamilica (*Matricaria chamomilla*)' kot glosu v Durantejevem Herbariju iz samostana v dalmatinskem Visovcu, tako da niti

²⁵ Šulkov vzglasni *s* je mogoče upravičiti toliko, kolikor je veliki *f* podoben *s*-ju, kakršnega Rinij občasno piše na koncu besede (gl. npr. obilico takih besed (tipa *Sucus*) v geslu št. 340). Ne poznam sicer primera, ko bi imel Rinij tak *s* prenesen na začetek besede; bi pa bil povsem mogoč.

(Tako je npr. prenesen na začetek neki drugi tip končnega *s* v *Soch ternulje nefrelle* (geslo 192), zaradi česar je de Toni (1923: 295) to bral *Boch*, in v *viole suote*, ki jih je de Toni (1919: 228) bral *buote* (geslo 57). *Sok* v Šulka seveda ni prišel, *viole* pa so pri njem *suote*, a razbrane kot *žute*. Prim. pri Bezlaju: »Šele analiza izvirnika bo pokazala, ali je pravilno de Tonijevo branje *viole buote* ali Šulekovo *suota* .. kot sinonim za *gliubiča suta*; *-l-* je izpuščen tudi v .. *basam* in na drugem mestu bere de Toni *Boch* .., kjer gre očitno za *sok*; *viole buote* more biti *žo(l)te ali *žo(y)te«²⁷ (str. 189). Finka (1971: 30, 22) omenja čakavske govore, kjer se sredibesedni *l* izgublja, tudi ko je vidna etimološka zveza z izvorno besedo (*dočič* < *dolčič*), ne daje pa takih primerov pri besedah z etimološkim *l*, v teh ima čakavščina načeloma *u*, ponekod pa *al*, *el*, *ol*, tudi *lu*. Ali bi *suote* govorilo za prehajanje v *u* prek *uó*? Bezljaj (n. m.) navaja tudi »*Volčge iabolcha oble* ali *volčge iabolcha vele*«; de Toni (1923: 394) ima pri oblihi *Volčge*, toda pri velih *Vulčge*; Šulek (1879: 119) ima obakrat *vulčge*. S fotokopij je videti, kot da bi pri Riniju (gesli 371—2) obakrat bil sprva *o*, vendar popravljen v *u*. Pač pa je v geslu 338 *Volčy bob*.)

Beseda *sridnja* je (domnevno) še v *Bočviča stridna buchviča* (geslo 322), torej spet nepravilno zapisana. Po mojem je v *Fritna meta* kljub vsemu res *Fr-*, ker je enak duktus kot tu dovolj pogost pri besedah na *F(r)-* v Rinijevem uvodnem kazalu.

²⁶ Fonetično je to seveda lahko *f* npr. pri *Trava od ceruarof*, *Ofča pišdiča* in *Crifča* (= krivča; poznejša roka je tu prečrtala *f* in pred besedo pripisala *If*: iskrica; da je popravek napačen, je pisal že de Toni). *F* sem zasledil še v *Garofali*, kjer imamo pač tudi fonem *f*, in v sumljivem *Sfleticos*, kar Šulek razbira kot *spletikos*, vendar nima potrdila od drugod in za *Geranium columbinum* oz. *G. rotundifolium* (oz. po de Toniju *G. melle*) tudi med sopomenkami nima nič podobnega (Skok besede ni upošteval). De Tonijev *Mechinf* (de Toni 1923: 361) je napačno desifriranje Rinijevga *Mechine* 'otrobi' (= mekin(j)e); do napake je prišlo zato, ker se zadnjega *e*-ja v *Mechine* tišči del *b*-ja besede *Cantabr(um)* iz vrstice niže, pa je *e* videti kot *f*, in ker Šulek *Mechine* ni sprejel, je ostal de Toni brez pravega vodila (prim. tu op. 29 in na kar se nanaša).

²⁷ V *Drin* in *drinulye* je prejkone treba videti prevoj *drën-*, ne *drn-*.

zveze z *rit* (beseda se rabi npr. tudi v Istri) ne kaže apriori zavrniti, čeprav bi bila tvorjenka iz predložne zveze *oritni* dovolj nepričakovana. Ko Rinij govori »de *camomilla*« (geslo 275), navaja kot slovansko ustreznico *Camomilla*, kar je sicer res najbrž hrvaška *kamomil(j)a*, kakor meni Šulek, lahko pa bi bila tudi latinska *Camomilla*, ki se v istem geslu navaja med latinskimi ustrezniciami (in bi bila pomotoma prepisana v spodnjo slovansko rubriko)²⁸; saj se štiri gesla prej (271) kot ustreznica slovanskega *Fritna meta* in latinskega *Matricaria media* pojavi »arabski« *Sebenich*, in sploh je v tem delu v Riniju precej zmešnjav, kakor je razvidno iz de Tonijevih komentarjev. Vprašanje je, ali je *Fritna meta* sploh res 'vrtič' in v ustreznem geslu. Tudi npr. *Bočviča / fritna buchviča*, zanimiva zaradi besede *sridnja* (po Šulku), spet pisane narobe, ne spada v geslo 322, kjer se dejansko nahaja (prim. de Toni 1923: 364).

4.2 Bezljaj očita Šulku, da je »namesto *beli tarn* zapisal kar *beli trn*; verjetno bi takšna grafika za *r* — sonans kmalu vzbudila dvome v [Šulkove] trditve. Skrivnostno ime *carviča* .., ki ga je po Šuleku celo Skok sprejel v svoj etimološki slovar ([1972:] 55), je treba torej brati **krviča* in ga včleniti v beneškoslovensko sfero« (str. 188). Ne glede na to, da ima Rinij, kot rečeno, tudi *Tren* in *Ternulye* in *ceru* (krv) ipd., se postavlja vprašanje, zakaj je potrebna včlenitev v beneškoslovensko sfero, ko pa Bezljaj sam dodaja: »Sporadično se takšni refleksi pojavljajo tudi ponekod na čakavskem ozemlju.« Poleg tega je neskladno, ali vsaj neenoumno, če Bezljaj pozneje pravi: »Malo je verjetno, da bi zapis *Ermang*«, kar je dal Šulek pod *Rmanj*, ».. odražal izreko katerega hrvaškega narečja. Za slovenščino takšna vokalizacija ni nič nenavadnega« (str. 191). Ni sicer čisto jasno, kakšna vokalizacija (*er?*, *or?*), toda zapisana je na za hrvaščino navaden način, če smemo soditi po tem, kar piše Skok (1973: 149) pri krajevnem imenu *Rmanj*: »Latinske su grafije *Ermen* (1449), *Ermeny*, .. *Ermin* (1431). Piše se i .. *Erman* (1494) i .. *Orman* (1495), *Hermann*, *Hermanj*, *Ermajn*. Sve te grafije predstavljaju u *er / or* hrv. sonantno *r*«.

4.3 Dokaj močne adute za slovenskost izraza ima Bezljaj (str. 189—90) v »primeru *Pisgi iasilra* .. (Šulek bere *pesyrazika*) .. Slovensko je danes *pasji jezik* .. Najbolj verjetna rekonstrukcija branja bi bila **pasji jezik(a)* .. To je nedvomno samo v slovenščini mogoča oblika z grafično substitucijo *-i-* za stari polglasnik«. V Riniju v resnici stoji *Pifgi iafika*, prim. tu fotografijo in na njej *k* v *kinogloffa* v 6. vrstici; Bezljaj je bil pač prisiljen zaupati de Tonijevemu *iasilra*, navedenemu kar dvakrat (de Toni 1923: 332, 1923: 248). Kot se vidi s fotografije, taka pomota Neslovana ni presenetljiva; de Toni (1923: 333) je bil namreč prepričan, da Šulek tega izraza zaradi nerazberljivosti ni sprejel v slovar, in je — nebogljen brez Šulkove predrešitve²⁹ — skušal izraz povezati z *biž* 'grah'.³⁰ Vendar Bezljaj tudi Šulka ni citiral na-

²⁸ De Toni (1923: 342) je slovanski izraz pozabil prepisati — ali pa je mislil, da je latinski?

²⁹ »De Toni sicer očita Šuleku pomanjkljivo botanično znanje. Kar stošest[d]eset rastlinskih species je napačno identificiral po Linnéjevem sistemu. Vendar se pri branju slovanskih imen opira na Šuleka in samo izjemoma predlaga drugačno dešifracijo« (str. 188).

³⁰ »Il secondo nome slavo [prvo je *Gaves*] non fu registrato dallo Šulek perchè irrecognoscibile. Forse deriva da *biž* (pisello) per l'aspetto degli acheni immaturi« (de Toni 1923: 333).

tančno, v resnici Šulek bere *pesyriazika* (pod *Pasji jezik*) in *pisgriasisika* (na str. XVIII). To niti ni pomembno; treba pa bi bilo navesti, da je oblika *jazik* z *je-* > *ja-* (tudi čakavska, in opozoriti na zapis *Pissirit* 'pasji rat' iz 1080 pri Skoku (1972: 611). Seveda pa bi bil enkratni zapis z *-i-* v Riniju, kjer je npr. tudi *Pafie mliče*, prav lahko kar pomota. (Manj verjetno je izpadel a: **Paisgi*; *pajsji* navaja Skok (n. m.) za Istro.)

de cinoglossa. ca. 260.

H *ezba piam hoc folio /*
ifenscriptis apellat noth.
cinoglossa *arabica-*
cinoglossa *grece-*

Zingua canis
Triangularis *latine.*
Dicfenu
Benca
Gaber *selauonice-*
pissiritia

Un medicinis bini folij. r. d. r.
fucio / r. scib. Coligi h. m.
r r de ca fit fucus de msc
may r iunij / l. r. d. r. r. r.
Excuat p. r. r. r. r. r.
Coligi ad reme de msc
iulij, ut augusti. luna r. r.
fecere de ca reactar ap.
loging, sine apulctio plato
ri suo de. 131. h. b. r. m. r. r.
ling. ca. 97. de cinoglossa.
Or. r. r. r. r. r. r. r. r. r.

5 Vse to ne zanika popolnoma, da bi bilo lahko to ali ono v Rinijevem slovarju slovensko, kajti: »Ostro ne bo mogoče nikoli začrtati meje med obema jezikovnima področj[e]ma [sc. slovenščine in čakavščine] pred več kot petsto leti« (str. 192). Toda dokler se ne nabere trdnejših dokazov, mora Liber de simplicibus Benedicti Rinii ostati le hrvaški jugoslovanski slovarskozgodovinski mejnik.³¹

Navedenke

ATLAS Slovenije, 1985. (Ur. Borut Irgolič in dr.) Ljubljana. III + 367 + II str.

BEZLAJ, France, 1967: Eseji o slovenskem jeziku. Ljubljana. 187 str.

———, 1976: Etimološki slovar slovenskega jezika, I, A—J. Ljubljana. XXX + (II) + 236 str.

———, 1982: Etimološki slovar slovenskega jezika, II, K—O. Ljubljana. 267 str.

BEZLAJ, France, in Vaso SUYER, 1973/74: Liber de simplicibus Benedicti Rinij. V: Jezik in slovstvo XIX/6—7, str. 185—192. Ljubljana.

CIGALE, Matej, 1860: Deutsch-slovenisches Wörterbuch. Ljubljana. XIV + 2012 str.

DALMATIN, Jurij, 1584: Register .. V: Biblia .., str. Cc 3v—Dd iijv. Wittenberg.

³¹ Prav tako ga za zdaj ni mogoče imeti za »[d]okaz širše pismene rabe na območju B₃ — to je na slovenskem beneškem zahodu .. Primeri, kakor beli *tarn*, *scrisalca* itd., kažejo nemara tudi po pisavi na B₃« (Pogorelec 1974: 5).

- DE TONI, Ettore, 1919: *Il Libro dei semplici di Benedetto Rinio*. V: *Memorie della Pontificia Accademia Romana dei Nuovi Lincei* (Serie seconda) V, str. 171—279. Rim.
- , 1923: *Il Libro .. V: Memorie .. VI*, str. 275—398. Rim.
- , 1925: *Il Libro .. V: Memorie della Pont. Accademia delle Scienze Nuovi Lincei* (Serie seconda) VIII, str. 123—264. Rim.
- FEKONJA, Andrej, 1886: *O početkih slovenske književnosti*. V: *Ljubljanski zvon* VI/1—2 in 4—7, str. 42—49, 105—107, 231—235, 281—286, 355—360, 418—423. Ljubljana.
- FINKA, Božidar, 1971: *Čakavsko narječje*. V: *Čakavska rič* I/1, str. 11—71. Split.
- GJURIN, Velemir, 1986: *K začetkom slovenskega slovaropisja*. V: *Slavistična revija* XXXIV/4, str. 365—92.
- KRAJEVNI leksikon Slovenije, I. knjiga, 1968. (Ur. Roman Savnik in dr.) Ljubljana. 489 str. + 13 zemljevidov.
- LJUBIČ, Šime. 1864: *Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži*. Reka. 587 str.
- MINIO, Michelangelo, 1952/53: *Il quattrocentesco codice »Rinio« integralmente rivendicato al medico Nicolò Roccabonella*. V: *Atti dell'Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti* CXI, str. 49—64. Benetke.
- PLETERŠNIK, Maks, 1894—95: (ur.) *Slovensko-nemški slovar*. Ljubljana. XVI + 883 + 978 + IX str.
- POGORELEC, Breda, 1974: *Razvoj funkcionalnih zvrsti slovenskega knjižnega jezika*. Prinatis k: X. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Predavanja. Ljubljana. 11 str.
- PUTANEC, Valentin, 1962: *Leksikografija*. V: *Enciklopedija Jugoslavije*, 5, str. 503—508. Zagreb.
- SKOK, Petar, 1971: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I, A—J. Zagreb. XXXVIII + (II) + 791 str.
- , 1972: *Etimologijski .., II, K—poni¹*. Zagreb. 703 str.
- , 1973: *Etimologijski .., III, poni²—Z*. Zagreb. 703 str.
- , 1974: *Etimologijski .., IV, Kazala*. Zagreb. (XVI) + 839 str.
- SULEK, Bogoslav, 1879: *Jugoslavenski imenik bilja*. Zagreb. XXIV + 564 str.
- WEBSTER's Third New International Dictionary, 1976. Springfield, Massachusetts. 86 a + 2663 str.

RIASSUNTO

Vent'anni fa (1967) F. Bezljaj aveva accennato all'eventualità che «nel più antico manoscritto che riportasse termini botanici slavomeridionali» (vale a dire il *Liber de simplicibus Benedicti Rinii medici et philosophi veneti*, della prima metà del quattrocento e che si conserva nella Biblioteca Nazionale s. Marco di Venezia) taluni termini (fitonimi) indicati con *sclauonice* fossero anche sloveni (e non soltanto croati ciacavi). Più tardi il Bezljaj cercò di comprovare in un articolo a parte (Bezljaj/Suyer 1973/74) la propria ipotesi: sulla scorta della trascrizione che Ettore de Toni aveva fatto (1919—1925) dei termini del codice «Rinio» riportava e commentava un po' più di venti parole ovvero particolarità (morfo)fonologiche che sarebbero slovene. In tal modo, per quanto non esplicitamente, faceva del codice «Rinio» — che è in sostanza un grande dizionario (illustrato) plurilingue — anche la più antica opera lessicografica slovena (se non si prenda in considerazione il più che esiguo glossarietto e le poche glosse dei primi del XV sec. del manoscritto di Stična, cfr. Gjurin 1986). Il presente saggio dimostra invece — rifacendosi tra l'altro anche all'analisi delle peculiarità grafiche del Liber e al confronto coi termini croati riportati dal dizionario dei termini botanici dello Sulek (Sulek 1879) — che tutti gli esempi citati dal Bezljaj si possono ascrivere con uguale o maggiore legittimità ai dialetti della fascia costiera croata quando non si tratti in genere di una non abbastanza convincente decifrazione delle note e di una controversa etimologia.